

WYROK TRYBUNAŁU (pierwsza izba)

z dnia 17 stycznia 2013 r. (*)

Rolnictwo – Pomoc żywnościowa – Rozporządzenie (WE) nr 111/1999 – Program dostaw produktów rolnych do Federacji Rosyjskiej – Oferent wybrany w przetargu na przewóz wołowiny – Przyznanie właściwości – Klauzula arbitrażowa

W sprawie C-623/11

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Conseil d'État (Francja) postanowieniem z dnia 18 listopada 2011 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 5 grudnia 2011 r., w postępowaniu:

Geodis Calberson GE

przeciwko

Établissement national des produits de l'agriculture et de la mer (FranceAgriMer),

TRYBUNAŁ (pierwsza izba),

w składzie: A. Tizzano, prezes izby, A. Borg Barthet, M. Ilešič, M. Safjan (sprawozdawca) i M. Berger, sędziowie,

rzecznik generalny: N. Jääskinen,

sekretarz: V. Tourrès, administrator,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 26 września 2012 r.,

rozważywszy uwagi przedstawione:

– w imieniu Geodis Calberson GE przez adwokatów F. Thouin-Palata, F. Boucarda i E. Dereviankinę,

- w imieniu Établissement national des produits de l’agriculture et de la mer (FranceAgriMer) przez adwokata F. Ancela,
- w imieniu rządu francuskiego przez G. de Bergues’a, C. Candat i S. Meneza, działających w charakterze pełnomocników,
- w imieniu Komisji Europejskiej przez D. Bianchiego i I. Galindo Martín, działających w charakterze pełnomocników,

podjąwszy, po wysłuchaniu rzecznika generalnego, decyzję o rozstrzygnięciu sprawy bez opinii,

wydaje następujący

Wyrok

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 16 rozporządzenia Komisji (WE) nr 111/1999 z dnia 18 stycznia 1999 r. określającego ogólne zasady stosowania rozporządzenia Rady (WE) nr 2802/98 w sprawie programu dostaw produktów rolnych do Federacji Rosyjskiej (Dz.U. L 14, s. 3), zmienionego rozporządzeniem Komisji (WE) nr 1125/1999 z dnia 28 maja 1999 r. (Dz.U. L 135, s. 41) (zwanego dalej „rozporządzeniem nr 111/1999”).

2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu między Geodis Calberson GE a Établissement national des produits de l’agriculture et de la mer (FranceAgriMer) w przedmiocie żądania odszkodowania za szkodę, którą spółka ta miała ponieść z powodu opóźnienia, którego dopuściła się krajowa agencja interwencyjna przy uwzględnianiu wniosków o płatność za wykonane świadczenia i przy zwolnieniu zabezpieczenia dostawy, które wspomniana spółka musiała ustanowić na rzecz owej agencji.

Ramy prawne

3 Zgodnie z art. 1 ust. 1 rozporządzenia Rady (WE) nr 2802/98 z dnia 17 grudnia 1998 r. w sprawie programu dostaw produktów rolnych do Federacji Rosyjskiej (Dz.U. L 349, s. 12):

„Na mocy niniejszego rozporządzenia realizuje się nieodpłatne dostawy do Rosji produktów rolnych określonych w art. 3, które są dostępne w wyniku interwencji albo, w przypadku gdyby nie były dostępne w magazynach interwencyjnych, które będą pozyskane na rynku wspólnotowym”.

4 Artykuł 2 ust. 3 tego rozporządzenia stanowi:

„Koszty dostawy wraz z transportem do portów lub do przejść granicznych bez rozładunku oraz, tam gdzie to stosowne, koszty przetwarzania we Wspólnocie określa się w trybie przetargu publicznego, a w pilnych przypadkach czy w razie trudności z ustaleniem trasy w trybie przetargu ograniczonego”.

5 Artykuł 4 ust. 1 wspomnianego rozporządzenia stanowi:

„Komisja odpowiada za realizację działań na mocy niniejszego rozporządzenia.

[...]”.

6 Zgodnie z art. 2 rozporządzenia nr 111/1999:

„1. Przetargi otwiera się w celu ustalenia kosztów dostawy do portu morskiego lub punktu granicznego odbioru przez odbiorcę, ustanowionego w ogłoszeniu o przetargu, produktów wycofanych z magazynów interwencyjnych lub pozyskanych na rynku Wspólnoty.

a) Takie koszty mogą odnosić się do dostawy towarów, od stanowiska załadunkowego magazynu agencji interwencyjnej lub załadowanych na środki transportu, do punktu odbioru na ustanowionym etapie dostarczenia;

[...]”.

7 Artykuł 4 ust. 1 tego rozporządzenia stanowi:

„Oferty przetargowe składa się na piśmie do agencji interwencyjnej na adres podany w ogłoszeniu o przetargu przed upływem wskazanej daty i godziny.

[...]”.

8 Artykuł 6 wspomnianego rozporządzenia ma następujące brzmienie:

„1. W ciągu 24 godzin od zakończenia okresu składania ofert agencja interwencyjna lub zainteresowane agencje przesyłają Komisji faksem lub pisemnie za pośrednictwem telekomunikacji komunikat podający rozporządzenie otwierające przetarg, obejmujący dla każdej partii:

- a) nazwy i adresy oferentów, którzy złożyli dopuszczone oferty na mocy art. 3, 4 oraz 5;
- b) oraz w odniesieniu do każdej dopuszczonej oferty oferowaną kwotę lub ilość, odpowiednio.

Agencja interwencyjna lub dane agencje, w terminie określonym w poprzednim akapicie, przekazuj[ą] Komisji, w odniesieniu do każdej partii, kompletne kopie dwóch najkorzystniejszych z otrzymanych ofert wraz z kopią zabezpieczenia i zobowiązania finansowego wspomnianego w art. 5 ust. 1 lit. h) i i) oraz wzory podpisów osób upoważnionych do wystawiania tych dokumentów.

2. Na podstawie złożonych ofert, w odniesieniu do każdej partii, można podjąć decyzję:

- o nieudzieleniu żadnego zamówienia na dostawę

lub

- o udzieleniu zamówienia na dostawę, jeśli jest to właściwe na podstawie oferowanej ceny lub ilości.

3. Komisja niezwłocznie powiadamia wybranego oferenta o udzieleniu zamówienia oraz przesyła kopię tej decyzji agencji interwencyjnej lub agencjom, które otrzymały oferty.

4. Agencje interwencyjne, które otrzymały oferty, niezwłocznie powiadamiają oferentów faksem lub, jeżeli to konieczne, pocztą elektroniczną o wyniku ich udziału w przetargu”.

9 Zgodnie z art. 7 ust. 4 rozporządzenia nr 111/1999:

„Zabezpieczenie dostawy wnosi się zgodnie z art. 8 ust. 1 tytułu III rozporządzenia (EWG) nr 2220/85 na rzecz agencji interwencyjnej odpowiedzialnej za dokonanie płatności.

Dowód wniesienia zabezpieczenia jest dostarczany w formie oryginału dokumentu wydanego przez organ finansowy wnoszący zabezpieczenie, sporządzonego zgodnie z załącznikiem III”.

10 Artykuł 8 ust. 3 rozporządzenia nr 111/1999 stanowi:

„W przypadku trudności wynikających w ramach realizacji dostawy, po odbiorze towaru przez wybranego oferenta, oraz z wyjątkiem przypadków nagłych, jedynie Komisja ma prawo do wydawania instrukcji w celu ułatwienia zakończenia dostawy”.

11 Artykuł 10 ust. 1 tego rozporządzenia stanowi:

„Wnioski o płatność za dokonanie dostawy składa się do agencji interwencyjnej, określonej w art. 4, w terminie dwóch miesięcy od końca okresu ustanowionego dla dostawy w ogłoszeniu o przetargu [...]”.

12 Zgodnie z art. 12 ust. 2 wspomnianego rozporządzenia:

„Zabezpieczenie dostawy zostaje zwolnione, gdy wybrany oferent przedstawia dowód realizacji dostawy zgodnie z wymogami niniejszego rozporządzenia oraz rozporządzenia otwierającego indywidualny przetarg.

[...]”.

13 Artykuł 16 tego samego rozporządzenia przewiduje:

„Trybunał Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich jest właściwy do rozstrzygnięcia wszelkich sporów wynikających z wykonywania lub niewykonywania lub z interpretacji przepisów regulujących działania związane z dostawami przeprowadzane zgodnie z niniejszym rozporządzeniem”.

14 Artykuł 1 rozporządzenia Komisji (WE) nr 1799/1999 z dnia 16 sierpnia 1999 r. w sprawie dostaw wołowiny do Rosji (Dz.U. L 217, s. 20) przewiduje:

„Ogłasza się przetarg w celu określenia kosztów transportu [...] wołowiny [...] z zasobów interwencyjnych do [Rosji] tytułem dostawy, o której mowa w art. 2 ust. 1 lit. a) rozporządzenia (WE) nr 11/1999.

Dostawa zostaje przeprowadzona zgodnie z warunkami określonymi w wyżej wymienionym rozporządzeniu i zgodnie z przepisami niniejszego rozporządzenia.

[...]” [tłumaczenie nieoficjalne].

Postępowanie główne i pytanie prejudycjalne

15 W wyniku przetargu ogłoszonego rozporządzeniem nr 1799/1999 Geodis Calberson GE uzyskała zlecenie przewozu wołowiny z terytorium Francji do Rosji.

16 Po dokonaniu przewozu spółka ta złożyła do krajowego biura interwencyjnego – Établissement national des produits de l’agriculture et de la mer (FranceAgriMer) – wniosek o płatność za wykonane świadczenia zgodnie z art. 10 rozporządzenia nr 111/1999 oraz o zwolnienie w warunkach przewidzianych w art. 12 tego rozporządzenia zabezpieczenia dostawy, które zobowiązana była ustanowić na rzecz krajowej agencji interwencyjnej.

17 Ze względu na to, że jej wnioski nie zostały w pełni uwzględnione, Geodis Calberson GE wniosła do tribunal de grande instance de Paris pozew o odszkodowanie za szkodę, którą miała ponieść z powodu opóźnienia, jakiego dopuściła się krajowa agencja interwencyjna przy uwzględnianiu jej wniosków. Ponieważ tribunal de grande instance de Paris uznał się za niewłaściwy, Geodis Calberson GE wniosła skargę do tribunal administratif de Paris.

18 Po oddaleniu skargi wyrokiem z dnia 30 lipca 2007 r. na tej podstawie, że krajowej agencji interwencyjnej nie można przypisać żadnego uchybienia wynikającego z owego opóźnienia, ponieważ w rozporządzeniu nr 111/1999 nie przewidziano terminu na dokonanie

płatności za wykonanie przewozu i na zwolnienie zabezpieczenia finansowego, wspomniana spółka wniosła odwołanie do cour administrative d'appel de Paris.

19 Ponieważ cour administrative d'appel de Paris w części utrzymał zaskarżony wyrok, Geodis Calberson GE wniosła kasację do Conseil d'État.

20 Sąd odsyłający zaznacza, że w wyroku z dnia 11 lutego 1993 r. w sprawie C-142/91 Cebag przeciwko Komisji, Rec. s. I-553, Trybunał orzekł z jednej strony, że uprawnienia i zobowiązania wybranych oferentów bezpłatnych dostaw produktów spożywczych Wspólnot Europejskich nie są w pełni określone w rozporządzeniach wspólnotowych, lecz wynikają też z umów między Komisją a tymi oferentami, przewidzianych w rozporządzeniu mającym zastosowanie do tych dostaw, a z drugiej strony, że przepisy rozporządzenia Komisji takie jak przepisy art. 16 rozporządzenia nr 111/1999 należy postrzegać jako klauzulę arbitrażową stanowiącą integralną część umowy dostawy.

21 Sąd odsyłający zauważa też, że w wyrokach z dnia 9 października 2002 r. w sprawie T-134/01 Hans Fuchs przeciwko Komisji, Rec. s. II-3909 i z dnia 10 lutego 2004 r. w sprawach połączonych T-215/01, T-220/01 i T-221/01 Calberson GE przeciwko Komisji, Rec. s. II-587, Sąd orzekł, po pierwsze, że z przepisów rozporządzeń nr 2802/98 i 111/1999 wynika, iż między Komisją a wybranym oferentem powstał stosunek prawny, którego istnienia nie podważa fakt, iż działania na rzecz uruchomienia dostaw są realizowane częściowo przez agencje interwencyjne państw członkowskich, w szczególności w wypadku płatności dla wybranych oferentów, po drugie, że stosunek ten pomimo braku jego wyraźnej kwalifikacji jako umowy w mających zastosowanie rozporządzeniach spełnia jednak kryteria umowy dwustronnej, i po trzecie, że art. 16 rozporządzenia nr 111/1999 ma charakter klauzuli arbitrażowej w rozumieniu art. 272 TFUE.

22 W tych okolicznościach Conseil d'État postanowiła zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującym pytaniem prejudycjalnym:

„[Czy] przepisy art. 16 rozporządzenia [...] nr 111/1999 [...] należy interpretować w ten sposób, że przyznają one Trybunałowi Sprawiedliwości Unii Europejskiej właściwość do orzekania w przedmiocie sporów dotyczących warunków, w których agencja interwencyjna wyznaczona do otrzymywania ofert składanych w przetargu na bezpłatną dostawę produktów rolnych do Rosji dokonuje płatności należnej wybranemu oferentowi oraz zwolnienia zabezpieczenia dostawy ustanowionego przez ten podmiot na rzecz tej agencji, a w szczególności w przedmiocie skarg o odszkodowanie za szkodę wynikającą z uchybień popełnionych przez agencję interwencyjną przy realizacji tych działań?”.

W przedmiocie pytania prejudycjalnego

23 Sąd odsyłający zwraca się swoim pytaniem zasadniczo o ustalenie, czy art. 16 rozporządzenia nr 111/1999 należy interpretować w ten sposób, że przyznaje on Trybunałowi właściwość do orzekania w przedmiocie wszystkich sporów dotyczących przetargu takiego jak ten, którego dotyczy postępowanie główne, w szczególności w przedmiocie skarg o odszkodowania za szkodę wynikającą z uchybień popełnionych przez agencję interwencyjną przy realizacji płatności należnej wybranemu oferentowi i zwolnieniu zabezpieczenia dostawy ustanowionego przez tego oferenta na rzecz tej agencji.

24 W celu odpowiedzi na zadane pytanie należy najpierw przypomnieć, że zgodnie z art. 272 TFUE Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej jest właściwy do orzekania na mocy klauzuli arbitrażowej umieszczonej w umowie prawa publicznego lub prywatnego, zawartej przez Unię Europejską lub w jej imieniu.

25 Następnie należy zaznaczyć, że uregulowania Unii mające zastosowanie w niniejszej sprawie przewidują ustanowienie stosunków prawnych o charakterze umownym między Unią a wybranym oferentem takim jak skarżąca w postępowaniu głównym.

26 Zgodnie bowiem z art. 4 ust. 1 rozporządzenia nr 2802/98 Komisja odpowiada za realizację operacji przekazania produktów rolnych do dyspozycji Federacji Rosyjskiej. Zgodnie z przepisami art. 6 rozporządzenia nr 111/1999 instytucja ta podejmuje decyzję o udzieleniu zamówienia na dostawę wybranemu oferentowi, podczas gdy rola agencji interwencyjnych ogranicza się na tym etapie do otrzymania i przekazania jej ważnych ofert złożonych przez oferentów. Ponadto zgodnie z art. 8 ust. 3 rozporządzenia nr 111/1999 jedynie Komisja ma prawo do wydawania instrukcji w celu ułatwienia przebiegu dostawy. W końcu zgodnie z przepisami art. 9 tego rozporządzenia na niej spoczywa obowiązek kontroli dostawy.

27 Ze wszystkich tych przepisów wynika, że stosunek prawny przewidziany jest między Komisją jako udzielającym zamówienia a wybranym oferentem.

28 Jeżeli chodzi o kwalifikację wspomnianego stosunku prawnego, to choć nie wynika ona w sposób wyraźny z rozporządzeń nr 2802/98, 111/1999 i 1799/1999, uprawnienia i zobowiązania odpowiednio Komisji i wybranego oferenta nie są – jak słusznie stwierdził Sąd (zob. ww. wyroki: w sprawie Hans Fuchs przeciwko Komisji, pkt 53; w sprawie Calberson GE przeciwko Komisji, pkt 86) – określone w całości w tych rozporządzeniach, gdyż istotny element dostawy, a mianowicie cena, zależy od ofert złożonych przez oferentów i jej zaakceptowania przez Komisję. Wynika z tego, że dostawa przewidziana w owych rozporządzeniach jest realizowana w oparciu o umowę zawartą między Komisją a wybranym oferentem (zob. analogicznie ww. wyrok w sprawie Cebag przeciwko Komisji, pkt 12, 13).

29 Należy również zaznaczyć, że art. 1 rozporządzenia nr 1799/1999 przewiduje, iż dostawa zostaje przeprowadzona zgodnie z warunkami określonymi w rozporządzeniu nr 111/1999. W konsekwencji klauzula zawarta w art. 16 tego ostatniego rozporządzenia stanowi integralną część umowy dostawy i należy postrzegać ją jako klauzulę arbitrażową w rozumieniu art. 272 TFUE (zob. analogicznie ww. wyrok w sprawie Cebag przeciwko Komisji, pkt 14).

30 Jeżeli chodzi o zakres wspomnianej klauzuli arbitrażowej, zgodnie z utrwalonym orzecznictwem klauzula arbitrażowa co do zasady uprawnia Trybunał do rozpoznania żądań, które wynikają z umowy zawierającej klauzulę arbitrażową i mają bezpośredni związek z zobowiązaniami wynikającymi z tej umowy (zob. wyroki: z dnia 18 grudnia 1986 r. w sprawie 426/85 Komisja przeciwko Zoubek, Rec. s. 4057, pkt 11; z dnia 20 lutego 1997 r. w sprawie C-114/94 IDE przeciwko Komisji, Rec. s. I-803, pkt 82; z dnia 3 grudnia 1998 r. w sprawie C-337/96 Komisja przeciwko Iraco, Rec. s. I-7943, pkt 49).

31 Płatność za dostawę i zwolnienie zabezpieczenia finansowego stanowią zobowiązania umowne. Są one bowiem przewidziane odpowiednio w art. 10 i art. 12 ust. 2 rozporządzenia nr 111/1999 i stały się integralną częścią spornej umowy zgodnie z art. 1 rozporządzenia nr 1799/1999, na podstawie którego dostawa zostaje przeprowadzona „zgodnie z warunkami określonymi w rozporządzeniu nr 111/1999”. W konsekwencji należy uznać, że żądania odszkodowania za szkodę spowodowaną opóźnieniem w wykonaniu tych dwóch zobowiązań umownych wynikają ze spornej umowy, która zawiera klauzulę arbitrażową, lub że mają bezpośredni związek z zobowiązaniami wynikającymi z owej umowy.

32 Ponadto wymogi prawidłowego administrowania wymiarem sprawiedliwości nakazują, by nie mnożyć sądów właściwych w odniesieniu do tej samej umowy, w szczególności w zależności od rodzaju danego zobowiązania umownego, i by zapobiec sprzecznym orzeczeniom, które mogłyby z tego wynikać (zob. analogicznie wyroki: z dnia 11 lipca 2002 r. w sprawie C-96/00 Gabriel, Rec. s. I-6367, pkt 57, 58; z dnia 5 lutego 2004 r. w sprawie C-18/02 DFDS Torline, Rec. s. I-1417, pkt 26).

33 Wynika z tego, że art. 16 rozporządzenia nr 111/1999 należy interpretować jako przyznający Trybunałowi właściwość do rozpoznania żądań odszkodowania za szkodę spowodowaną podnoszonymi opóźnieniami w płatności za wykonanie przewozu i w zwolnieniu zabezpieczenia finansowego.

34 Nie jest istotne w tym względzie, że do krajowej agencji interwencyjnej należy podjęcie działań w celu zapewnienia wykonania danych zobowiązań umownych w postaci płatności za dostawę i zwolnienia zabezpieczenia finansowego. Jediną podstawą jej działania jest sporna

umowa dostawy, która wiąże Komisję z wybranym oferentem. Jeżeli dane żądania wynikają z tej umowy, należy uznać, iż Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej jest właściwy do ich rozpoznania, gdyż wymogi prawidłowego administrowania wymiarem sprawiedliwości sprzeciwiają się mnożeniu sądów właściwych w odniesieniu do tej samej umowy w zależności od tego, kto uchybił zobowiązaniom umownym.

35 Z powyższych rozważań wynika, że na zadane pytanie należy odpowiedzieć, iż art. 16 rozporządzenia nr 111/1999 należy interpretować w ten sposób, że przyznaje on Trybunałowi Sprawiedliwości Unii Europejskiej właściwość do orzekania w sporach dotyczących warunków, w których agencja interwencyjna wyznaczona do otrzymywania ofert składanych w przetargu na bezpłatną dostawę produktów rolnych do Federacji Rosyjskiej dokonuje płatności należnej wybranemu oferentowi oraz zwolnienia zabezpieczenia dostawy ustanowionego przez tego oferenta na rzecz owej agencji, a w szczególności w przedmiocie skarg o odszkodowanie za szkodę wynikającą z uchybień popełnionych przez agencję interwencyjną przy realizacji tych działań.

W przedmiocie kosztów

36 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (pierwsza izba) orzeka, co następuje:

Artykuł 16 rozporządzenia Komisji (WE) nr 111/1999 z dnia 18 stycznia 1999 r. określającego ogólne zasady stosowania rozporządzenia Rady (WE) nr 2802/98 w sprawie programu dostaw produktów rolnych do Federacji Rosyjskiej, zmienionego rozporządzeniem Komisji (WE) nr 1125/1999 z dnia 28 maja 1999 r., należy interpretować w ten sposób, że przyznaje on Trybunałowi Sprawiedliwości Unii Europejskiej właściwość do orzekania w sporach dotyczących warunków, w których agencja interwencyjna wyznaczona do otrzymywania ofert składanych w przetargu na bezpłatną dostawę produktów rolnych do Federacji Rosyjskiej dokonuje płatności należnej wybranemu oferentowi oraz zwolnienia zabezpieczenia dostawy ustanowionego przez tego oferenta na rzecz owej agencji, a w szczególności w przedmiocie skarg o odszkodowanie za szkodę wynikającą z uchybień popełnionych przez agencję interwencyjną przy realizacji tych działań.

Podpisy

* Język postępowania: francuski.